

Asia: VN/33836/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne valvontalain 1 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Kunnan hyte-järjestämistehtävän valvonta).

Eftersom kommunerna spelar en betydande roll när det gäller förebyggande och tidigt arbete samt främjande av hälsa är det bra att det i lagen föreslås att övervakningen gäller även dem. Som vissa ändå lyft fram finns det många strukturella utmaningar för hur samarbetet mellan kommuner och välfärdsområden ska lyckas förverkligas.

Därtill är det problematiskt att kommunernas finansiering för hyte-arbete (den så kallade hyte-koefficienten i statsandelarna) inte är öronmärkt. Pengarna kan användas till annat i kommunen, vilket kan sänka motivationen att utföra hyte-uppgifterna väl. Att välfärdsområdenas finansiering i sin tur endast allokerar ca 1,5 % via hyte-koefficienten gör saken inte bättre.

Kommenttinne valvontalain 4 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmä).

Det är inte ovanligt att äldre personer med synnedsättning bor på dygnet-runt-serviceboenden. Det får inte uppstå situationer där serviceboenden med heltidsomsorg inte klassas som krävande socialvård när äldre personer med flera stödbehov eller personer med särskilt stödbehov och/eller funktionsnedsättning bor på enheterna. Hur går det exempelvis om bara vissa av dem som bor på serviceboendet uppfyller dessa kriterier, medan den stora majoriteten av dem som bor på serviceboendet inte har ett större behov av hjälp och stöd? Det står att inte en enskild klientgrupp ska bestämma om enheten ska klassas som en enhet för produktion av särskilt krävande socialservice, utan betydande är vad enhetens (huvudsakliga) tjänsteproducerande uppgift och syfte är (klienter av särskilt stöd eller åtgärder som begränsar självbestämmanderätten). Men var dras gränsen? Det här borde funderas på i större utsträckning i senare beredning.

Kommenttinne valvontalain 9 §:ään ja 24 §:n 1 momenttiin ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Palveluntuottajan henkilöstön kielitaidosta huolehtiminen)

Det är positivt att lagförslaget betonar behovet av att säkerställa att de språkliga rättigheterna tillgodoses för klienter och patienter inom social- och hälsovården. Risken finns dock att förslagets praktiska inverkan handlar om att personer som flyttat till Finland ska lära sig någotdera nationalspråket tillräckligt bra, medan det glöms bort att en stor del av yrkespersonalen inom socialservicen och sjuk- och hälsovården inte uppnår en sådan nivå i kunskaper i svenska som behövs för att kunna bemöta helt svenskspråkiga klienter och patienter. Synförbundet har fått kontakter såväl i fall där personalen på servicehem — problem på serviceboenden betonas även av Talentia i dess utlåtande — varken talar svenska eller finska, som i fall där yrkespersonalen med inhemsk bakgrund endast behärskar finska och där det inte erbjuds en sådan yrkesperson som talar tillräckligt bra svenska för att kommunikationen mellan klient eller patient och yrkesperson ska fungera. I bägge fallen är utfallet detsamma. Denna del finns det skäl att fundera vidare på i den fortsatta beredningen. I övrigt lyfter Folktinget upp frågor som rör språkliga rättigheter i noggrann detalj, och det finns inte skäl att gå mer in på det här.

Dock ska det betonas att i och med att socialvårdslagen nu revideras, nya prioriteringsprinciper ska styra social- och hälsovårdens tjänsteutbud och den nya funktionshindersservicelagen (inklusive livsskedesbestämmelsen) trätt i kraft, får privata aktörer som både producerar social- och hälsovårdstjänster å det allmännas vägnar och som producerar dem direkt till klienter en större roll i framtiden. Därför får övervakningen av privata aktörer också större betydelse. Som det nämns i utkastet (i det finska) på sidan 13 tryggar också patientlagen och klientlagen inom socialvården de språkliga rättigheterna. Om detta kan två saker nämnas. Dels kunde denna del om patientlagen och klientlagen byggas ut, i synnerhet då dessa inte förekommer på andra ställen i utkastet. Dels är dessa lagar inte lika stränga som språklagen (enligt behov, möjlighet och så vidare), vilket betonar vikten av tillsyn och egenövervakning.

Samtidigt är det klart att alltför strikta villkor i tillsynen, egenövervakningen och i rapporteringen samt omfattande krav i upphandlingar kan ha en motsatt effekt. De svenskspråkiga aktörerna har redan en central ställning i tillgodoseendet av både offentliga och privata social- och hälsovårdstjänster, och behovet bara ökar efter att denna regering ändrat på en stor del av lagarna både inom socialservicen, sjuk- och hälsovården samt socialskyddet. Då är risken att allt färre får offentliga tjänster eller att det offentliga i allt större mån behöver använda sig av privata tjänsteproducenter för att uppfylla lagstadgade skyldigheter. Därmed får det privata en allt större roll, samtidigt som egenövervakningen inom välfärdsområdena blir allt viktigare eftersom välfärdsområdena är pressade att göra inbesparningar, ge avslag på tjänster och motivera allt fler åtgärder primärt utifrån perspektivet kostnadseffektivitet.

Kommenttinne valvontalain 18 §:ään ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Velvoitteidenhoitoselvityksen pyytäminen ja laatiminen)

-

Kommenttinne valvontalain 24 §:ään ehdotetuista 2 ja 3 momentista ja niiden vaikutuksista (Palvelunjärjestäjän omavalvontaan ja lastensuojelun sijaishuollon valvontaan liittyvät tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudet)

-

Kommenttinne valvontalain 26 ja 27 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Omavalvonnan raportointi)

Att vissa remissvar betonar att privatföretagare ska beviljas undantag i bl.a. dokumentations- och rapporteringskrav samt lättnader i egenövervakningsskyldigheterna är inte något som Synförbundet understöder utan förbehåll. Egenövervakning är centralt för klient- och patientsäkerheten. Klient- och patientsäkerheten ska alltid prioriteras, även om de administrativa uppgifterna stundvis kan vara arbetsdryga. Samtidigt är det klart att om allt fler klienter och patienter inte längre får tjänster av det offentliga, vilket följer bland annat av den nya funktionshindervisningslagen och den pågående ändringen av socialvårdslagen, kan den administrativa bördan inte vara för hög. De privata tjänsteproducenterna har redan nu en väldigt viktig roll inom den svenskspråkiga servicen. Tillräckligt långa tider för att upprätta dokumentationen är ändå positivt, eftersom det möjliggör en mer långsiktig bedömning av verksamheten. Som Justitiekanslern ändå understryker har rapporteringsperioden främst granskats ur välfärdsområdets synvinkel. I den fortsatta beredningen bör även andra synvinklar vägas bättre in i samband med att man reder ut en lämplig rapporteringsperiod. För långa perioder medför att brister, fel och missförhållanden i vissa fall kan uppdagas för sent.

**Kommenttinne valvontalain 2 ja 28 §:ään ehdotettavista muutoksista ja niiden vaikutuksista
(Vuokratyöntekijöiden rikostaustan selvittäminen)**

Att ge större behörighet än tidigare att granska bakgrunden hos personer bl.a. i upphandlingsskedet är positivt. En misslyckad upphandling kan leda till många problem som är kostsamma att korrigera och som kan ha kränkt grundläggande och mänskliga rättigheter. Att närmare 10 % av hatbrotten i Finland enligt Polisyrkeshögskolans rapport om hatbrott som kommit till polisens kännedom 2024 (Rauta, 2025) riktar sig mot personer med funktionsnedsättning understryker behovet av att granska bakgrunden i syfte att skydda personer med funktionsnedsättning.

**Kommenttinne valvontalain 45 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista
(Viranomaisvalvonnan tiedonsaantioikeudet)**

-

Kommenttinne 47 a §:n sääntelystä koskien Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtäviä, ohjausta ja rahoitusta kansallisena asiakas- ja turvallisuuden asiantuntijaviranomaisena.

-

Kommenttinne väliaikaisen sääntelyn voimassaolon ja julkisten palveluntuottajien siirtymäajan jatkamisesta ja niiden vaikutuksista

-

Muut kommenttinne esitysluonnoksesta

-

Jakobsson Matthias
Finlands svenska synförbund rf

Gärkman Anton
Finlands svenska synföbund rf